

Classroom Teachers' Opinions on Creativity in Children

Osman Tayyar ÇELİK, Inonu University, ORCID ID: 0000-0003-3951-7261

Davut AÇAR, Hakkari University, ORCID ID: 0000-0003-4877-9036

Yunus TUNÇ, Iğdir University, ORCID ID: 0000-0003-0762-9728

Burcu CANDEMİR, Mus Alparslan University, ORCID ID: 0000-0002-5687-0756

Abstract

In this study, classroom teachers' views on creativity in children were examined by adopting a phenomenological approach. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. The research data were collected through face-to-face interviews with 25 classroom teachers in the 2021-2022 academic year. In the analysis of the data, the participant opinions that were used from the content analysis were coded into keywords, and themes were created. As a result of the analysis of the data, it was determined that classroom teachers evaluated creativity as a personal skill and product, emphasized more originality and innovation as a product, and saw it as a personal skill as the ability to go out of the box and dream. It was concluded that when teachers defined creativity in children, they created metaphors that included behavioral patterns and personal characteristics they exhibited. In addition, it has been determined that classroom teachers mainly use methods and techniques, such as brainstorming, case studies, and drama to increase the creativity skills of children, and also include activities, such as intelligence games and painting. Finally, it was determined that classroom teachers perceive the central education system, the personal characteristics of the students, the academic inadequacy of the teachers, the unfavorable school buildings and climate, and the variables arising from the family / society as factors that prevent supporting creativity in children.

Keywords: creativity in children, classroom teachers and creativity, children and creativity, phenomenological study

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 23, No 2, 2022
pp. 1182-1203
DOI:10.17679/inuefd.1146398

Article Type
Research Article

Received
21.07.2022

Accepted
06.09.2022

Suggested Citation

Çelik, O. T. , Açar, D. , Tunç, Y. and Candemir, B. (2022). Classroom teachers' opinions on creativity in children, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 23(2), 1182-1203. DOI: 10.17679/inuefd.1146398

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In today's world where knowledge is rapidly renewed and developed, the skills expected from individuals have changed and these skills have changed in the 21st century. It is called 21st century skills (Dilekli & Karagöz, 2018). The fact that people keep up with the speed experienced in our age increases the need for creativity. Creativity is one of the skills that people use in problem solving (Guilford, 1967). In addition, creativity consists of mental activities that are open to innovations, while innovations are external results of creativity (Barker, 2012). The use of the concept of creativity is encountered in very wide areas. Creativity is as valid in art, and science as it is in other areas of life (such as life situations, human relations) (Öztürk, 2004). Due to the use of the concept of creativity in large areas and the multiplicity of studies and researchers on the concept (Kaufman & Beghetto, 2009), the fact that the history of the concept is also old, and different theories have different perspectives, it is not possible to make a single kind of definition (San, 1985; Simonton, 2000).

Purpose

Creativity begins in the child from birth, but its development begins with the person who discovers his creativity (Bayındır, 2013). It can be stated that each child's creativity is unique in general and that their creativity should be evaluated individually (Ömeroğlu, 1990) since the primary school years are the period when children are separated from their families and interact with more stimuli (Süzen, 1987). Therefore, the main purpose of this research is to determine the perceptions of primary school teachers about creativity in children.

Method

This study was modeled in accordance with the qualitative research design. The study was designed by using a combination of multiple qualitative research methods based on research questions. In this context, the research is a phenomenological study in terms of determining teachers' perspectives on creativity and the creative child. Phenomenological study aims to reveal the common experiences of individuals about a phenomenon based on their experiences (Creswell, 2021).

Findings

As a result of the research, it is seen that a few of the classroom teachers look at creativity as a personal feature in the creativity classification made by Rohades (1961), such as curiosity, being inquisitive, being brave, being assertive, being resourceful and dreaming. It is seen that the majority of teachers define creativity as innovation, problem solver and originality and are product-oriented. It is seen that some of the classroom teachers participating in the research generally focus on what the child is capable of, such as being able to experiment with the characteristics of the creative child, use their belongings extraordinarily, do activities on their own, create original products and be peer mediators. In addition, some of the teachers focused on the characteristics of the creative child, such as a knowledge-hungry mind, collaborative, curiosity and multilingualism, which usually contain information about the process.

In the research, it is seen that the majority of the participating classroom teachers use methods and techniques, such as brainstorming, case studies, six-hat thinking, question and

answer and drama to support creativity. In addition, there are teachers who include activities, such as intelligence games, painting and playing interactive games to support children's creativity. In addition, some of the participants stated that they tried to support the children with materials to support their creativity, that they collaborated with the school and family, and that they tried to create a free classroom environment.

In the study, teachers as factors that hinder creativity in children; academic inadequacy of the teacher, problems arising from the central education system, the inability of the students to have creative characteristics personally, the lack of adequate physical conditions of the educational buildings, the fact that the school and classroom climate do not have the qualities that support creativity and the administrative work imposed on the teachers

Discussion & Conclusion

It is seen that these definitions made by teachers about creativity coincide with the definitions made in the literature. When the literature is examined, it is sometimes possible to encounter researchers who define creativity in different ways, such as a cognitive process (Boden, 1992) or a skill (Barron, 1988). Amabile (1997) considers creativity as the production of ideas that can be original and useful, from science to art, from education to everyday life. While San (1996) defines creativity as a skill that is at the foundation of all aspects of human life and development, Kale (1993) defines creativity as a way of thinking that exists in every human being and has a dynamic structure, and as a process open to development.

When the literature is examined, there are different definitions related to the characteristics of the creative individual. Creativity is an innate characteristic of individuals (Can-Yaşar & Aral, 2011), and there may be some creative characteristics in every individual to a greater or lesser extent (Argun, 2004; Çetin et al., 2015). San (1996) described the characteristics of the creative individual as self-confident, risk-taking, dynamic and energetic, persistent and out of tradition. Creativity is an individual's problem-solving action (Butcher & Niec, 2005; Vidal, 2003).

When the literature is examined, it is seen that examples, such as case studies, modeling, event studies, concept map, fishbone, creative trips or observations, brainstorming, projects, imitation are given to the methods that can be used to develop creativity (Özden, 1998, Thomas, 1999). Studies have shown that problem-based learning positively affects creative skills in children (Kashani – Vahid et al., 2017; Tyagi, 2015). Apart from this, creative drama in education is one of the effective methods in meeting the needs of modern people and developing the creative individual (Adıgüzel, 2015).

Sınıf Öğretmenlerinin Çocuklarda Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri

Osman Tayyar ÇELİK, İnönü Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-3951-7261

Davut AÇAR, Hakkâri Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-4877-9036

Yunus TUNÇ, Iğdır Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-0762-9728

Burcu CANDEMİR, Muş Alparslan Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-5687-0756

Öz

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin çocuklarda yaratıcılığa ilişkin görüşleri fenomenolojik bir yaklaşım benimsenerek incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 25 sınıf öğretmeni ile yapılan yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmış katılımcı görüşleri anahtar sözcükler halinde kodlanarak temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucunda sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığı daha çok kişisel bir beceri ve ürün olarak değerlendirdiği, ürün olarak daha çok özgünlük ve yeniliğe vurgu yaptıkları kişisel beceri olarak ise kalıpların dışına çıkma, hayal kurabilme becerisi olarak gördükleri belirlenmiştir. Öğretmenler çocuklarda yaratıcılığı tanımlarken daha çok sergiledikleri davranış örüntüleri ve kişisel özellikleri içeren metaforlar oluşturdukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin, çocuklarda yaratıcılık becerilerini artırmak için ağırlıklı olarak, beyin fırtınası, örnek olay, drama gibi yöntem ve teknikleri kullandıkları bunların dışında zekâ oyunları, resim yapmak gibi etkinliklere yer verdikleri tespit edilmiştir. Son olarak sınıf öğretmenlerinin merkezi eğitim sistemini, öğrencilerin kişisel özelliklerini, öğretmenlerin akademik yetersizliğini, okul binalarının ve ikliminin elverişsiz olmasını ve aile/toplumdan kaynaklı değişkenleri çocuklarda yaratıcılığı desteklemeyi engelleyen faktörler olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: çocuklarda yaratıcılık, sınıf öğretmenleri ve yaratıcılık, çocuk ve yaratıcılık, fenomenolojik çalışma

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 23, Sayı 2, 2022
ss. 1182-1203
DOI:10.17679/inuefd.1146398

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
21.07.2022

Kabul Tarihi
06.09.2022

Önerilen Atıf

Çelik, O.T. , Açar, D. , Tunç, Y. ve Candemir, B. (2022). Sınıf öğretmenlerinin çocuklarda yaratıcılığa ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1182-1203. DOI: 10.17679/inuefd.1146398

Sınıf Öğretmenlerinin Çocuklarda Yaratıcılığa İlişkin Görüşleri

Bilginin hızla yenilendiği ve geliştiği günümüzde, bireylerden beklenen beceriler değişime uğramış ve bu beceriler 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılmaktadır (Dilekli ve Karagöz, 2018). İnsanların çağımızda yaşanan bu hıza ayak uydurmaları yaratıcılığa olan ihtiyacı artırmaktadır. Çünkü yaratıcılık insanların problem çözümünde kullandığı becerilerdendir (Guilford, 1967). Ayrıca yaratıcılık, yeniliklere açık zihinsel faaliyetlerden oluşurken yenilikler de yaratıcılığın dışsal sonuçlarındandır (Barker, 2012). Bu bağlamda çağımızda bireylerden beklenen beklentiler de değişmektedir. Bireyden beklenen bu değişimleri sağlamada eğitim sistemine de görevler düşmektedir. Bu bakımdan eğitim sisteminin temel amaçlarından biri, çağımıza ayak uyduracak şekilde öğrencilerde yaratıcı anlayışı oluşturmak olmalıdır (Özmuş, 2012).

Yaratıcılık kavramının kullanımı çok geniş alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcılık sanatta, bilimde geçerli olduğu kadar yaşamın başka alanlarında da (yaşam durumları, insan ilişkileri gibi) geçerlidir (Öztürk, 2004). Yaratıcılık kavramının geniş alanlarda kullanımı ve kavram üzerinde yapılan çalışmaların ve araştırmacıların çokluğu (Kaufman ve Beghetto, 2009), kavramın tarihçesinin de eski olması, farklı kuramların farklı bakış açılarının olması gibi sebeplerden dolayı tek çeşit tanım yapabilmek mümkün olamamaktadır (San, 1985; Simonton, 2000). Yaratıcılık bilimden sanata, eğitimden iş hayatına herhangi bir alanda özgün ve fayda sağlayıcı fikirlerin üretilmesidir (Amabile, 1997). Yaratıcılığı bilişsel süreç olarak (Boden, 1992), beceri olarak (Barron, 1988) veya her insanda var olan ve geliştirilebilen bir yeti (Kale, 1993) olarak ele alan araştırmacılar da mevcuttur. Fisher'a (2004) göre ise yaratıcılık; bir şey yapmak, oluşturabilmek veya meydana getirmektir. Yani düşünsel, fiili ve sözel anlamda üretken olabilmektir. Ayrıca Runco ve Jaeager (2012) yaratıcılığı orijinallik ve etkileyicilik olarak tanımlamaktadır.

Türk Milli Eğitim Sisteminde öğrencilere kazandırılacak bir özellik olarak yaratıcılığa atıfta bulunan yasal metinler bulunmaktadır. Bu bağlamda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu genel amaçlarına baktığımızda; '2.Madde: *Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek*' (MEB, 1973) olarak görülmektedir. Madde 2' de görüldüğü gibi ülkemizde eğitim sisteminde yaratıcılık konusuna önem verilmesi gerektiği bildirilmektedir.

Her ne kadar eğitim sisteminde öğrencilerde yaratıcılığı destekleme konusunda adımlar atılsa da bu sürecin temel paydaşlarından biri olan öğretmenlere de sorumluluk düşmektedir. Öğretmenler genel olarak okulun ve toplumun beklentilerine uygun bireyler yetiştirmek ve öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için onları desteklemektedir (Aslan & Cansever, 2009). Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin farklı ifadelerine verdikleri değerlerin sergiledikleri tutumların, okul ortamındaki yaratıcılıklarını etkilediği düşünülmektedir (Lim ve Smith, 2008). Öğretmenler, öğrencilerine model olabilen ve onlarla iyi iletişim kurabilen bireylerdir (Kranjik ve Barlett, 1965). Eğitimcilerin sadece yaratıcılığı kabul etmelerinin dışında, sosyal olarak da kabul edilebilir davranışlarla yaratıcılığı desteklemeleri gerekir (Runco, 2007). Morris' in (2006) değindiği gibi, yaratıcı yeteneklerini geliştirmemiş öğretmenler öğrencilerin yaratıcı yeteneklerini geliştirebilecek olanaklara sahip olamamaktadır (Akt: Özmuş, 2012).

Yaratıcılığı etkileyen ortamların başında okul iklimi ve okul kültürü gelmektedir (Luecke, 2011). Bu konuda okul iklimi öğrencilerin de çalışanların da yaratıcılıklarını olumlu veya olumsuz yönden etkileyebilmektedir (Memduhoğlu vd., 2017). Okullar, bireyin yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olacak olanak, program ve kültüre sahip olmaya çalışmalıdır (Sungur, 2001). Tutkulu bir öğrenme, iş birliğine ve fikirlere değer verilen, hataların öğrenme sürecinin içinde doğal olarak kabul edildiği ortamlar, yaratıcılığı destekleyen bir çevredir (Chan ve Yuen, 2014).

Bireylerin yaratıcılık hakkındaki fikir veya görüşleri içinde yaşadıkları toplumdan etkilenebilmektedir. Bireyselliğin ön planda olduğu batı toplumlarında; bireyin yetenekleri, ilgileri, eleştirel düşünebilmesi ve yaratıcılıklarını geliştirebilmesinin ön planda olduğu görülmektedir (Kharkhurin ve Motalleebe, 2008). Fakat geleneksel değerlerin daha ön planda yaşanıldığı toplumlarda ise birey kendi isteklerinden çok toplumun istek ve beklentilerine göre yaşamaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990). Yaratıcı bireyin inancında, kavramlarında, algılarında, varsayımlarında esnek olduğu (Yavuzer, 1989; Marquardt ve Revans, 1999) unutulmamalıdır.

Çocukta doğumdan itibaren yaratıcılık başlar fakat gelişmesi ise yaratıcılığını keşfeden kişi ile başlar (Bayındır, 2013). Her çocuğun yaratıcılığı genel anlamda kendine özgü olduğu ve yaratıcılıklarının bireysel olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilebilir (Ömeroğlu, 1990). İlkokul yılları çocukların ailelerinden ayrılarak daha fazla uyarıcılarla etkileşim içerisine girdiği dönem olduğu için yaratıcılıklarını da etkilemektedir (Süzen, 1987). Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı ilkökul öğretmenlerinin çocuklarda yaratıcılığa ilişkin algılarını belirlemektir. Araştırmada bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Öğretmenlerin yaratıcılık tanımlarında öne çıkan özellikler nelerdir?
- 2- Yaratıcı çocuğa ilişkin öğretmen metaforları nelerdir?
- 3- Öğretmenler öğrencilerin yaratıcılığını desteklemek amacıyla hangi uygulamalara yer vermektedir?
- 4- Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin yaratıcılığını desteklemeye yönelik engelleyici faktörler nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma tasarımına uygun olarak modellenmiştir. Çalışma, araştırma sorularına dayalı olarak birden çok nitel araştırma yöntemi bir arada kullanılarak desenlenmiştir. Bu kapsamda araştırma, öğretmenlerin yaratıcılığa ve yaratıcı çocuğa bakış açılarını belirleme açısından fenomenolojik bir çalışmadır. Fenomenolojik çalışma, bireylerin yaşantılarından yola çıkarak bir fenomene ilişkin ortak deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlar (Creswell, 2021). Yaratıcılık olgusuna ilişkin öğretmenlerin yükledikleri anlamlar ve yaratıcı çocuğa ilişkin öğretmen tanımlamaları araştırmanın temel odağını oluşturmaktadır. Bununla birlikte araştırma, öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme uygulamalarının ve yaratıcılığı desteklemeye yönelik engelleyici faktörlerin neler olduğunu belirleme açısından ise durum çalışmasına uygun olarak desenlenmiştir. Durum çalışması nasıl ve neden sorularına cevap arayan, bir duruma ilişkin derinlemesine zengin veri toplamaya olanak sağlayan bir araştırma türüdür (Yin, 2014). Öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını nasıl destekledikleri, öğrencileri destekleme konusunda engelleyici faktörlere ilişkin öğretmen görüşlerinin neler olduğu araştırmanın diğer bir odağıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmının çalışma grubunu Hakkâri ilinde çalışan 25 ilkokul öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırmada örneklem hacmine ilişkin tartışmalar devam etmekle birlikte farklı araştırma desenlerine göre öneriler bulunmaktadır. Olgu bilim araştırmalarında örneklem hacminin 5-25 arası olması gerektiği (Patton, 2005), veri doygunluğunun kriter olarak alınabileceği (Neuman ve Robson, 2014) belirtilmektedir. Bu araştırmada örneklem hacmi veri toplama yöntemindeki sınırlılık ve alanyazındaki öneriler de dikkate alınarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi birlikte kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemede olguya ilişkin farklı bilgiler edinmeyi sağlayacak faktörler belirlenerek örnekleme temsili edilebilirliği sağlanır (Neuman ve Robson, 2014). Bu çalışmada öğretmenlerin lisansüstü eğitim alma durumları, cinsiyet ve okulun bulunduğu yerleşim yeri (kent, kasaba, köy vb.) gibi durumlar çeşitliliğin sağlanmasında dikkate alınmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleminin amacından biri farklılıklar arasında benzer ve ortak durumları ortaya çıkarabilmektir. Bu kapsamda katılımcıların 6'sı lisansüstü eğitim, 19'u ise lisans eğitimi almıştır. Katılımcıların 10'u erkek, 15'i kadinken 10 öğretmen kent merkezindeki okullarda 9 öğretmen kasaba ve 6 öğretmen ise köyde görev yapmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme kapsamında veri toplama sürecini yürüten araştırmacının görev yaptığı bölgede bulunan ve iletişim halinde bulunduğu öğretmenler belirlenmiş ve bunlar içerisinde araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama

Veri toplama öncesi Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 22.03.2022 tarih ve 25457 sayılı kararı ile etik izin alınmıştır ve katılımcı öğretmenler araştırmının amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda katılımcılara ait demografik bilgileri (cinsiyet, eğitim durumu vb.) ve araştırma alt problemlerini içeren sorulara yer verilmiştir. Taslak görüşme formu hazırlandıktan sonra üç alan uzmanına gönderilmiş ve öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılarak son hali verilmiştir. Katılımcılara araştırma sorularıyla doğrudan ilgili dört soru yöneltilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorulardan bazıları şunlardır: Yaratıcılık size göre nedir? Yaratıcı çocuğu bir canlıya, şahsiyete, nesneye vb. bir şeye benzetseniz neye benzetirdiniz? Neden? Öğrencilerin yaratıcılıklarını desteklemek için neler yaparsınız? Görüşmeler yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında katılımcıların görüşlerini detaylandırmak için sondalara yer verilmiştir ve katılımcıların görüşleri not alınarak görüşmeden sonra katılımcılara teyit ettirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi verilerin kavramsallaştırılması ve temalar aracılığıyla kavramlar arasındaki anlamlı örüntülerin ortaya çıkarılması sürecini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İçerik analizi yapılırken araştırma sorularına bağlı olarak tümevarım ve tümdengelim analiz süreçleri birlikte kullanılmıştır. Her iki analiz türü de üç temel aşamadan oluşmaktadır. Hazırlık, düzenleme ve rapor etme (Kızıltepe, 2021). Hazırlık kapsamında görüşmeler tamamlandıktan sonra araştırmacılar tarafından tutulan notlar bir araya getirilerek metin halinde bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Kayıt yapılırken her bir katılımcıya "katılımcı 1, katılımcı 2..." şeklinde kodlar verilmiştir. Tümdengelim analiz süreci kapsamında her bir araştırma alt problemi tema olarak kabul edilmiştir. Araştırmacılar tarafından "öğretmenlerin yaratıcılığa bakışı", yaratıcı çocuk",

“yaratıcılığı destekleme uygulamaları” ve “yaratıcılığı engelleyici faktörler” önceden belirlenen temalar olmuştur. Bununla birlikte analiz yapmaya başlamadan önce her bir tema için nasıl bir içerik kullanılacağına karar verilmiştir. Araştırmının birinci ve ikinci alt problemine cevap bulmak amacıyla çıkarsama yapılabilecek içerik kullanılmış, üçüncü ve dördüncü alt problem için açık/belirgin içerik kullanılmıştır.

Düzenleme aşamasında tüm araştırmacıların katıldığı ortak oturumlar gerçekleştirilerek kodlamalar yapılmış ve alt temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Kodlama sürecinde her bir soruya ilişkin katılımcı görüşleri öncelikle kelime ve kavramlara indirgenerek özetlenmiştir. Sonraki aşamada katılımcı görüşleri tekrar gözden geçirilerek yapılan kodlamalar tartışılmış ve fikir birliğine varılması sağlanmıştır. Kodlama sürecinden sonra ortak kelime ve kavramlar bir araya getirilerek sentezlenmiş ve araştırmının genel temalarına uygun alt temalar oluşturulmuştur. Bu aşamada tümevarımcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Tümevarımcı analizde temel amaç toplanan verileri, yapılan kodlamaları açıklayabilecek kavramları ve ilişkileri ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Düzenleme aşamasından sonra raporlama kapsamında araştırma temaları, alt temaları ve kodları içeren tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolar bulgular bölümünde sunulacak şekilde açıklanmıştır.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla bir dizi prosedür takip edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak araştırmının inandırıcılığı kapsamında katılımcıların belirlenmesinden bulguların raporlanmasına kadar tüm süreç ayrıntılı olarak sunulmaya çalışılmıştır. İkinci olarak temalar ve alt temalar bunlar altındaki kodlar tüm araştırmacıların katıldığı ortak oturumlarda tartışılarak oluşturulmuştur. Bunun yanında tema, alt tema ve kodlar iki uzmana sunulmuş, alt temaları ve kodları uygun temalar altına yerleştirmesi istenmiştir. Uzmanların görüş birliği ve görüş ayrılığı olduğu tema ve alt temalar (Güvenilirlik = anlaşma/anlaşma + anlaşmazlık X100) (Miles ve Huberman, 1994) formülüyle hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyum %89 olarak hesaplanmıştır. Son olarak bulgular katılımcılardan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular

Araştırmının birinci alt problemi sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığa yükledikleri anlamların neler olduğuna ilişkindir. Öğretmenlerin yaratıcılığı tanımlama biçimleri “*yaratıcılığa bakış*” teması altında bir araya getirilmiştir. Bu tema oluşturulurken Rohades (1961) tarafından yaratıcılığın sınıflandırılmasına ilişkin 4p modeli temel alınmıştır. Bu sınıflandırmada yaratıcılık kişi, süreç, çevre ve ürün olarak boyutlandırılmıştır. Öğretmenlerin yaratıcılığa bakışlarına ilişkin alt temalar ve kodlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Öğretmenlerin yaratıcılığa bakışlarına ilişkin alt temalar ve kodlar

Alt Temalar	Kodlar	f
Ürün	Özgünlük	21
Ürün	Yenilik	8
Ürün	Sorun çözücü	5
Kişi	Kalıpların dışına çıkmak	5
Kişi	Hayal kurabilme	2
Kişi	Becerikli	1
Kişi	Girişken olmak	1
Kişi	Cesur olmak	1

Kişi	Sorgulayıcı olma	1
Kişi	Merak	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmenler yaratıcılığı iki boyutta değerlendirmektedir. Bunlar ürün ve kişi alt teması olarak adlandırılmıştır. Yaratıcılığı ürün olarak tanımlayan öğretmenler ürünü ifade ederken özgünlüğüne, yeni oluşuna veya bir problemi çözücü nitelikte bir yöntem oluşuna vurgu yapmışlardır. Katılımcı 2 bu alt temaya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “*Yaratıcılık daha önceden hiç kimsenin ortaya koymadığı özgün bir fikir veya projenin hayata geçirilmesidir.*” Yaratıcılığı kişisel bir özellik olarak ifade eden öğretmenlerin görüşleri kişi alt teması altında bir araya getirilmiştir. Bu tema altında öğretmenler yaratıcı kişileri kalıpların dışına çıkabilen, hayal kurabilen, girişken, cesur, sorgulayıcı ve meraklı kişiler olarak tarif etmişlerdir. Yaratıcılığı kişisel bir özellik olarak tanımlayan Katılımcı 6 görüşlerini şöyle ifade etmiştir “*Yaratıcılık tekdüzeliğin ötesine yani kalıpları yıkmaktır.*”

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında sınıf öğretmenlerine yaratıcı çocuğun özelliklerinin neler olduğu sorulmuş ve yaratıcı çocuğu bir metaforla ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmen görüşleri “*yaratıcı çocuğun özellikleri*” teması altında bir araya getirilmiştir. Katılımcılar metaforlara ilişkin açıklama yaparken metaforun içerdiği anlam dışında da yaratıcı çocukların özelliklerine değinmişlerdir. Bu kapsamda bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Yaratıcı çocuğun özellikleri

Kodlar	Ne yapar	Nasıldır	Metafor
Bilgiye aç bir zihin		x	A4 kağıdı
Deney yapma	x		Albert Einstein
Araştırma yapma	x		Albert Einstein
İşbirlikçi		x	Arı
Sınıfın genel akademik ortalamasının üstünde öğrenci		x	Arı
Eşyaları sıra dışı kullanma	x		Aşçı
Kendi başına etkinlikler yapma	x		Bitki
Problem çözme becerisi		x	Çorak arazide yetişen bitki, zorlu sorular karşısında düşünceye dalan insan
Problemi fark edebilme	x		Dedektör
Orijinal ürünler çıkarma	x		Evren dışı bir madde, piyano, meyve ağacı, insan
İleri görüşlülük		x	Fatih Sultan Mehmet, Atatürk
Meraklı olma		x	Gözlük
Problem çözerken farklı yöntemler kullanma	x		Polisiye roman, gökkuşağı, Atatürk, sarmaşık
Orijinal sorular sorma	x		Sıra dışı bir varlık
Hayal kurabilme		x	Tablo
Çok soru sorma	x		Uzay
Farklı kaynaklardan beslenme	x		Yeryüzünün tüm harflerini barındıran insan, Ananas
Akran arabuluculuğu	x		
Çok dillilik		x	
Hiperaktif olma		x	
Girişimcilik		x	
Doğaçlama yapabilme	x		
Eleştirel düşünme		x	

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenler yaratıcılık düzeyi yüksek çocukların özelliklerini ifade ederken farklı metaforlar kullanmış ve farklı özellikler tanımlamışlardır. Bu özellikler araştırmacılar tarafından iki kategoriye ayrılmıştır. Bunlardan “nasıldır” kategorisi yaratıcı çocukların kişisel özelliklerine işaret ederken “ne yapar” kategorisi davranış tarzlarına işaret etmektedir. Bu kapsamda öğretmenler yaratıcı çocukların davranışlarını deney yapma, araştırma yapma, kendi başına etkinlikler yapma, eşyaları sıra dışı kullanma, orijinal ürünler çıkarma, problemi fark edebilme, problem çözerken farklı yöntemler kullanma, orijinal ve çok soru sorma, farklı kaynaklardan bezlenme, doğaçlama ve akran arabuluculuğu şeklinde belirtmişlerdir. Bu özellikler kapsamında Albert Einstein, aşçı, bitki, evren dışı bir madde, piyano, meyve ağacı, polisiye roman, gökkuşağı, Atatürk, sarmaşık, sıra dışı varlık, uzay metaforları oluşturulmuştur. Bu metaforlar oluşturulurken katılımcı 9 görüşlerini “*Yaratıcılık düzeyi yüksek bir çocuğu polisiye romanına benzetirim. Çünkü her sayfasında şaşırtan, beklenmedik özelliklere sahiptir*” şeklinde ifade etmiştir.

Nasıldır kategorisi altında yaratıcı çocukların kişisel özellikleri bilgiye aç bir zihin, işbirlikçi, yüksek akademik başarı, ileri görüşlülük, meraklı olma, hayal kurabilme, çok dillilik, girişimcilik, eleştirel düşünme ve öz farkındalık şeklinde ifade edilmiştir. Bu özellikler kapsamında A4 kâğıdı, arı, çorak arazide yetişen bitki, zorlu sorular karşısında düşünceye dalan insan, Fatih Sultan Mehmet, Atatürk, gözlük, tablo üretilen metaforlar olmuştur. Katılımcı 15 metaforunu şu şekilde ifade ederken: “*Yaratıcılık düzeyi yüksek olan çocuğu Mustafa Kemal Atatürk’e benzetirim. Çünkü herkesten farklı düşünür, araştırmalar yapar.*” Katılımcı 19 ise metaforunu “*Bir arıya benzetirdim, çünkü her işini akranları ile iş birliği şeklinde yürütür.*” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleme uygulamalarının neler olduğuna ilişkindi. Öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirme ve desteklemek amacıyla ne tür uygulamalara yer verdiklerine ilişkin görüşleri “*yaratıcılığı destekleme*” teması altında Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme uygulamaları

Alt Temalar	Kodlar	Frekans
Öğretim yöntem ve tekniği	Beyin fırtınası	7
	Örnek olay	5
	Altı şapkalı düşünme	5
	Hikâye tamamlama	4
	Soru cevap	4
	Drama	4
	Problem çözme	1
	Tartışma	1
	Deney yapma	1
	Gösterip yaptırma	1
	Gözlem	1
	Proje	1
	İstasyon tekniği	2
	Balık kılıcı	1
Etkinlik	Zekâ oyunlarına yer verme	3
	Resim yapmak	2
	Etkileşimli oyunlara yer verme	2
Diğer	Materyalle destekleme	5
	Hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak	1

Özgür sınıf ortamı	4
Okul yönetimi ve aile ile iş birliği	2
Ekran kullanımını sınırlandırma	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılığını destekleme uygulamaları üç alt temaya ayrılmıştır. Bunlar öğretim yöntem ve tekniği, etkinlik ve diğer şeklidir. Öğretmenler öğrencilerin yaratıcılığını destekleme kapsamında daha çok öğretim sürecinde kullandıkları yöntem ve tekniklere atıfta bulunmuşlardır. Bu kapsamda beyin fırtınası, örnek olay, aştı şapkalı düşünme en çok başvurulan yöntemler olmuştur. Etkinlik alt teması altında öğretmenler zekâ oyunlarına yer vererek, etkileşimli oyunlar oynatarak ve resim yaptırarak öğrencilerin yaratıcılıklarını arttırmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak diğer başlıklı alt tema altında öğretmenler ek materyaller sunarak, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını arttırarak, özgür bir sınıf ortamı sağlayarak, okul aile iş birliği ve ekran kullanımını sınırlandırarak öğrencilerin hazır bulunuşluklarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Bu tema kapsamında katılımcı 21 ve katılımcı 8 görüşlerini sırasıyla şu şekilde ifade etmişlerdir: *“Beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme tekniği, drama yöntemlerini kullanmaya çalışırım.”*, *“Beyin fırtınası, soru – cevap ve olabildiğince özgür bir sınıf ortamı oluşturmaya çalışıyorum.”*

Araştırmanın dördüncü alt problemi sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığı engelleyici faktörlere ilişkin algılarının neler olduğuna ilişkindi. Öğrencilerin yaratıcılığını destekleme konusunda öğretmenlerin engel olarak gördükleri faktörler *“Yaratıcılığı engelleyici faktörler”* teması altında Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Yaratıcılığı engelleyici faktörler

Alt Temalar	Kodlar
Öğretmen yeterliği	Anadili farklı öğrencilerle nasıl çalışacağına ilişkin bilgi eksikliği Lisans eğitiminin bu konuda yetersizliği
Merkezi eğitim sistemi	Müfredat yoğunluğu Ezberci eğitim Akademik odaklı eğitim Eğitim sisteminin gelişen çevreye ayak uyduramaması Müfredatın sınırlandırıcı olması
Toplumsal kültür	Toplumsal baskı Veli tutumları Kuralcı çevre
Öğrenci özellikleri	Özgüven eksikliği Öğrencilerin kişilik özellikleri Yakınsak düşünememe Öğrencilerin isteksizliği Hazır bulunuşluk
Fiziki koşullar ve olanaklar	Kalabalık sınıflar Materyal eksikliği Maddi yetersizlikler
Okul/Sınıf iklimi	Baskıcı sınıf ortamı Aile ve okul yönetiminin destek eksikliği Okul-aile öğretmen iş birliğinin olmayışı
Öğretmen iş yükü	İdari işler (evrak işleri, nöbet vb.)

Öğretmenlerin yaratıcılığı destekleme konusunda engel olarak gördükleri faktörler öğretmen yeterliği, merkezi eğitim sistemi, toplumsal kültür, öğrenci özellikleri, fiziki koşullar ve olanaklar, okul/sınıf iklimi ve öğretmen iş yükü şeklinde sınıflandırılmıştır. Öğretmen yeterliği

kapsamında lisans eğitiminin öğrencilerin yaratıcılığını destekleme konusunda yetersizliği, anadili farklı öğrencilerle çalışmada öğretmenlerin yetersiz oluşu engelleyici faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu alt tema kapsamında katılımcı 11 görüşlerini şöyle ifade etmiştir: *“Açıkçası aldığımız lisans eğitimi gerekli donanıma sahip olacak kadar güncel değil.”* Merkezi eğitim sisteminden kaynaklı sorunlar diğer bir engelleyici faktör olarak öne çıkmıştır. Bu alt tema altında öğretmenler, müfredat yoğunluğunu, ezberci eğitim anlayışını, akademik odaklı eğitim anlayışını, müfredatın sınırlayıcı olmasını ve eğitimi sisteminin gelişen çevreye ayak uyduramamasını engelleyici faktörler olarak değerlendirmiştir. Öğretmen görüşlerine göre yaratıcılığı engelleyici diğer bir faktör toplumsal kültürdür. Bu alt tema altında toplumsal baskı, veli tutumları ve kuralcı çevre yaratıcılığı engelleyici faktörler olarak belirtilmiştir. Bu alt temaya ilişkin katılımcı 2 görüşlerini *“Ailenin ve okul idaresinin iş birliğine, yaklaşmaması ve yaratıcılığı sadece akademik bir başarı olarak yani not olarak görmeleri büyük bir engeldir.”* şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci özellikleri de öğretmenler tarafından yaratıcılığı engelleyici unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda özgüven eksikliği, kişilik özellikleri, öğrencilerin hazır bulunuşluğu ve isteksizliği öğrenciden kaynaklı engeller olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenler fiziki koşullar alt teması altında maddi yetersizliği, materyal eksikliğini ve kalabalık sınıfları yaratıcılığı desteklemede engelleyici faktör olarak belirtirken, okul/sınıf iklimi teması altında baskıcı sınıf ortamını, aile ve okul iş birliğini, destek eksikliğini dile getirmişlerdir. Son olarak öğretmenler iş yükü kapsamında nöbet, evrak işleri ve idari görevleri öğrencilerin yaratıcılığını desteklemede engelleyici faktör olarak belirtmişlerdir. Bu alt tema kapsamında katılımcı 24 görüşlerini *“Öğretmenlere eğitim dışında yüklenen idari işler, haftalık nöbetler vb. fazla zamanımızı almaktadır ve ben bu durumu engelleyici olarak görmekteyim.”* şeklinde ifade etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin toplumlarını, hızlı değişimlerin yaşandığı yeni dünya koşullarına eşgüdümlü hazırlamak için eğitimde yaratıcılığa daha fazla ön ayak olmaları gerekmektedir. Toplumların gereken refah seviyesine, kaliteli yaşama ulaşmalarında ve o toplumda yaşayan bireylerin geniş ufuklara sahip olmalarında yaratıcılığın rolü yadsınamaz derecede önemli görülmektedir (Öncü, 2014). Bu durum da göstermektedir ki çocuğun yaratıcılığı sadece aile veya sadece öğretmenin veya sadece çocuğun bireysel özelliklerine kalmış bir olgu değildir. Yaratıcılık; bireyi, eğitimde kullanılan yöntemleri, materyalleri, geniş çaplı bir iş birliğini vb. etkenleri kapsayan tekdüze olmayan çok farklı boyutları içerisine alan bir süreçtir. Bu nedenle yaratıcılık sistemi; çocuk ve çocuğun yakın çevresinden başlayarak öğretmen, aile, üst yönetimler, sivil toplum örgütleri, bakanlıklar gibi ortaklıklara dayanan geniş bir yelpazeye sahiptir (Orhon, 2014).

Bu araştırmada öğrencilerin ilkokul yıllarında temel olarak etkileşimde bulunduğu ve rol model aldıkları sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık tanımlamalarına, yaratıcı çocuğun özelliklerine yaratıcılığı desteklemede yer verdikleri uygulamalara ve öğrencilerin yaratıcılıklarını desteklemede engelleyici olarak düşündükleri faktörlere ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin birkaçının yaratıcılığı tanımlarken merak, sorgulayıcı olma, cesur olmak, girişken olmak, becerikli ve hayal kurabilme gibi Rohades (1961) tarafından yapılan sınıflamasındaki gibi yaratıcılığa kişisel özellik olarak baktıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin çoğunluğunun ise yenilik, sorun çözücü ve özgünlük olarak adlandırdıkları yaratıcılık tanımlarının ise ürün odaklı olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin yaratıcılığa ilişkin yaptıkları bu tanımlamaların literatürde yapılan tanımlamalarla örtüştüğü görülmektedir. Literatür incelendiğinde yaratıcılığı bazen bilişsel bir süreç (Boden, 1992) veya bir beceri (Barron, 1988) gibi farklı şekillerde tanımlayan araştırmacılar bulunmaktadır. Amabile (1997) yaratıcılığı, bilimden sanata, eğitimden gündelik yaşama kadar özgün ve yararlı olabilecek fikirlerin üretilmesi olarak değerlendirir. San (1996) yaratıcılığı insan yaşamı ve gelişiminde yer alan tüm yönlerin temelinde olan bir yeti olarak tanımlarken, Kale (1993) ise yaratıcılığı her insanda var olan, dinamik yapıya sahip olan bir düşünme biçimi olarak gelişime açık bir süreç olarak tanımlar. Yaratıcılık zamana yayılmış, uyarlanabilen, yeniliklere açık bir süreç (Gander ve Gandier, 2001) olmakla birlikte kişinin sorunlara kendine özgü çözüm yolu bulmasını (Argun, 2004; Dirim, 2001'den akt. Gökalp, 2016) içerir.

Fisher (2004)'a göre ise yaratıcılık gerek düşünsel gerekse fiili olarak üretkenliktir. Runco ve Jaeger (2012) ise yaratıcılığı bireyin orijinal olması ve etkili olması olarak tanımlar. Bu tanımlamaların dışında kapsamlı ve geniş bir tanımlamayı Rıza (2001) şöyle ifade etmiştir: Süregelen kalıpların dışına çıkabilmek, başka yaşantılara açık olabilmek, bilinmeye gidebilmek, empoze düşünce duvarlarını aşabilmek, yeni fikirler ortaya koyabilmek, problemlere farklı çözümlere sunabilmek, yeni veya orijinal teknik, yöntem icat edebilmek ve insanlara faydası olabilecek araçlar vb. bulabilmektir. Bu bağlamda hem bu çalışmaya katılan öğretmen katılımcıların hem de literatürde yaratıcılığa ilişkin birçok farklı tanımlamaların Craft (2003) tarafından yaratıcılığın; kişi, süreç, ürün, eylem veya yer aldığı bağlam boyutları ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden bazılarının yaratıcı çocuğun özelliklerini deney yapabilen, eşyalarını sıra dışı kullanabilen, kendi başına etkinlikler yapabilen, orijinal ürünler ortaya çıkarabilen ve akran arabuluculuğu olabilen gibi genelde çocuğun neler yapabildiklerine odaklanarak açıkladıkları görülmektedir. Bunun dışında öğretmenlerden bazıları ise yaratıcı çocuğun özelliklerini bilgiye aç bir zihin, işbirlikçi, meraklı olma ve çok dillilik gibi genelde sürece ilişkin bilgileri barındıran özelliklere odaklanarak açıkladıkları görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde yaratıcı bireyin özelliklerine ilişkin farklı tanımlamalar yer almaktadır. Yaratıcılık, bireylerin doğuştan getirdiği bir özelliktir (Can -Yaşar ve Aral, 2011) ve az ya da çok her bireyde bazı yaratıcı özellikler olabilmektedir (Argun, 2004; Çetin vd., 2015). San (1996), yaratıcı bireyin özelliklerini, kendine güvenen, risk alan, dinamik ve enerji dolu olan, ısrar edebilen ve geleneksellikten çıkabilen olarak tarif etmiştir. Yaratıcılık bireyin problem çözebilme eylemidir (Butcher ve Niec, 2005; Vidal, 2003). Kara (2007) ve Yazar (2007) bir yetenek olarak yaratıcılığı; var olan kalıplaşmış düşünce duvarlarını gerek deneyimleri gerekse bilgileri ile yıkarak, karşılaşılabilecek problemleri çözebilmesi ve özgün düşünce ya da ürünler çıkarabilmesi olarak tanımlar. Bayrak-Çelik (2017) yaratıcılığı geliştirilmiş bir çocuğu; kendini tanıma fırsatı bulan, farkındalığı gelişmiş hem özgün hem de özgür birey olabilen, meslek seçiminde bilinçli davranabilen, öz saygısı olan, yeteneklerinin farkında olan, kendine ve topluma karşı saygısını yitirmeyen olarak belirtmektedir.

Yaratıcılık bireyin kişiliği ile bütünleşmiş ve kişiliğin en üst boyutlarından biri olarak, elde edilen bilgi birikiminin yeni bilgi ve yapıtlara dönüştürülmüş halidir (Öztürk, 2004). Yaratıcı bireyin özellikleri; farklı fikirler öne sürebilen, esnek yani farklı kullanımlar önerebilen,

elaborasyon yani görsel/sözel detaylandırabilen, özgün ve meraklı özellikleri olan, denemeler yapabilen, yeniliklere açık olabilen, risk alabilen, farklılıklara ve paylaşımlara açık vb. olarak sıralanabilir (Artut, 2001; Starko 1995; akt. Öztürk, 2004). Ayrıca Torrance yaratıcılığa gerekli olan temel faktörleri; merak, esneklik, problemlere karşı hassas olma, yeniden tanımlayabilme, özgün ve içgörü sahibi olabilme olarak ele almıştır (Akt: Zeteroğlu, 2010). Yaratıcı bireyler, rutinden uzak, özgün ve özgür, gelenekselden uzak ve asi davranışlar sergileyenlerdir (Rouquette, 1992). Öte yandan yaratıcılığı anlık durum olarak değil de tartışmalı, eleştirel ve çaba içerisinde olmayı gerektiren bir süreç olarak gören araştırmacılar da mevcuttur (Schon, 1995). Bu bilgiler ışığında bakıldığında bu çalışma da katılımcı öğretmenlerin yaratıcı çocuğun özelliklerine ilişkin verdikleri bilgilerin, literatürde yer alan bilgilerle genel olarak örtüştüğü görülmüştür.

Bunların dışında öğretmenlerin yaratıcı çocuğun özelliklerinden biri olarak çok dilliliği ve akran arabuluculuğu ifade ettiği görülmüştür. Çok dillilik günümüzde en çok tartışılan konulardan biri olarak görülmekle birlikte, çağımızda küreselleşmenin etkisinin fazlasıyla her alanda hissedilmesi ve gündelik yaşamında en az iki dil kullananların tek dil kullananlardan daha fazla olduğu görülmektedir (Atli, 2018). Bu durumda araştırmacıların, iki veya daha fazla dil kazanımı ile ilgili çalışmalara yönelmesine sebep olmuştur. Yapılan çalışmalar birden fazla dil kullanmanın beyinde olumlu etkilere sebep olduğunu göstermiştir. Çok dillilik vasıtasıyla karmaşık düşünce yapısına hakim olabilmek bireye; öğrenme, karmaşık düşünce ve yaratıcılık gibi alanlarda katkı sağlamaktadır (Academy of Finland, 2009). Ayrıca Alberta Üniversitesi tarafından yapılan bir çalışmada iki dilli çocukların hikaye anlatımında tek dilli çocuklara göre daha yaratıcı oldukları bulunmuştur (Nicoladis ve Wiebe, 2019).

Okullar öğrencilerin akran ve öğretmenleri ile yoğun etkileşim içerisinde buldukları kurumlardır (Taştan, 2010). Farklı geçmiş yaşantılarına ve kişilik özelliklerine sahip bireyler toplumsal yaşamda olduğu gibi bazen okulda da çatışmalar yaşayabilmektedir. Yaşanılan bu çatışmaların türleri söz atışması ve fiziksel saldırı gibi olabilmektedir (Finger ve Bamford, 2010). Bu durumda öğrencilere çatışma çözme becerisi kazandırılması olası olumsuzlukları giderebilme adına önemli görülmektedir. Özellikle ilkokul yıllarında bu becerinin kazandırılabilmesi sonraki eğitim kademelerinde başka olumsuzlukların önüne geçebilme adına önleyicilik görevi görecektir (Akgün ve Araz, 2010). Öğrenciler arasında yaşanan olumsuz durumlarda çatışma çözme becerisi yüksek olanların, bu beceriyi tüm yaşamında kullanabileceği öngörülebilir (Pollan ve Wilson- Younger, 2012). Çatışma çözümünde yapıcı çözümler arayan bireylerin özelliklerinden biri de probleme çözümler üretebilmesi ve iş birliğine yatkın olmasıdır (Öner, 2006).

Araştırmada katılımcı sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun yaratıcılığı desteklemek için öğretim yöntem ve tekniklerinden olan beyin fırtınası, örnek olay, altı şapkalı düşünme, soru cevap ve drama gibi yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Bunun dışında çocukların yaratıcılığı desteklemek için zekâ oyunlarına, resim yapmaya ve etkileşimli oyunlar oynama gibi etkinliklere yer veren öğretmenlerde bulunmaktadır. Ayrıca katılımcılardan bazıları çocukların yaratıcılıklarını desteklemek için materyallerle desteklemeye çalıştıklarını, okul ve aile ile iş birliği içerisinde olduklarını ve özgür sınıf ortamı oluşturmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Literatür incelendiğinde yaratıcılığı geliştirmede kullanılacak yöntemlere örnek olay, model olma, olay çalışmaları, kavram haritası, balık kılçığı, yaratıcı geziler veya gözlemler yapma, beyin fırtınası, projeler, taklit gibi örnekler verildiği görülmektedir (Özden, 1998, Thomas, 1999).

Yapılan çalışmalar probleme dayalı öğrenmenin çocuklarda yaratıcı becerileri olumlu etkilediğini göstermiştir (Kashani-Vahid vd., 2017; Tyagi, 2015). Bunun dışında eğitimde yaratıcı drama çağdaş insanın gereksinimlerini karşılamada ve yaratıcı bireyi geliştirmede etkili yöntemlerdendir (Adıgüzel, 2015). Yaratıcı drama, bireyin imgesel olan düşüncelerinin eyleme dönüştürmesinde destek verir (Courtney, 1989).

Yaratıcılığın merkezinde bireylerin bulunduğunu ve eğitim-öğretimde öğrenenin bilişsel yeteneklerini daha aktif kılmak için kalıcılık ve kolaylaştırılmaya gidilmesinin gerekliliği önemlidir (Tezci ve Dikici, 2003). Öğretmenlerin, öğrencilerinde bireysel veya farklı ifadelerle karşı verdikleri değer ve tutumların okul ortamında onların yaratıcılığını etkilediği düşünülmektedir (Lim ve Smith, 2008). Bu bakımdan Torrance (1962) de yaratıcı eğitim ilkelerinden bazıları, öğretmenlerin sınıfta yaratıcı bir iklim oluşturmaları, farklı görüşleri hoşgörü ile karşılamaları gerekliliğinden söz etmiştir. Öğretmenin sınıfta demokratik bir ortam yaratması, çocukların ilgilerini bilimsel olarak kullanabilmesi, etkinlikleri öğrenci merkezli yapması, acele ve baskı altında bir öğrenme ortamından uzaklaşması gibi durumları sağlayabilmesi öğrencide yaratıcı düşünceyi destekleyecektir (Akkaya ve Susar, 2012 ve Yenilmez ve Yolcu, 2007). Işık (2013) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin; öğretmenlerin yaratıcı bireyler yetiştirebilmeleri için öğrenme ortamlarında gerekli düzenlemeleri yapmaları gerektiği, duygusal engelleri ortadan kaldırmaları, öğrenme ve öğretme ortamlarında yaratıcı teknikler kullanmaları gerektiği sonucuna varmıştır.

Yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerine sahip kuşaklar yetiştirmek için eğitim programının yanında bu programı uygulayabilecek aktif öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Değişen ve dinamik yapıda bilgi karşısında öğretmenler de kendinin yenilemeli ve yeterli donanımına sahip olabilmelidir (Balay, 2004). Çocukların yaratıcılık becerilerini geliştirmede, etkili bir eğitim-öğretim ortamı hazırlamada öğretmene büyük görevler düşmektedir (Burnard ve Younker, 2002; Wilson, 2001). Öğretmenlerin bu durumda önem vermeleri gereken noktalardan biri de yaratıcılığı geliştirirken bireysel yaratıcılık kadar grup yaratıcılığının da önemli olduğudur (Öztürk, 2004). Çocukların yaratıcılıklarını destekleyebilmek için; çabalarını desteklemek, mükemmeliyetçi olmaktan uzak durmak, onların sevinç ve heyecanlarını paylaşmak, hayal gücüne ilişkin sorular yönelmek, hikayeler anlatmak vb. gerekmektedir (Bayrak-Çelik, 2019). Bu bakımdan çalışmaya katılan öğretmenlerin, çocukların yaratıcılıklarını desteklemek için gerek sınıf içi gerek sınıf dışı kullandıkları yöntem, teknik ve etkinliklerin literatürde yer alan yaratıcı düşünceyi desteklemek için yapılabileceklerle uyum gösterdiği görülmüş olsa da öğretmenlerin; çocukların sanatta yaratıcılığa, yaratıcı yazma becerilerine, yaratıcılıkta hayal kurmanın önemine ve yaratıcı gezi veya gözlemler gibi öğrencilerin yaratıcılıklarına destek olabilecek etkinlik ile yöntemlere yer vermedikleri/veremedikleri görülmüştür.

Araştırmada öğretmenler çocuklarda yaratıcılığı engelleyen faktörler olarak öğretmenin akademik yetersizliği, merkezi eğitim sisteminden kaynaklı sorunların olması, öğrencilerin kişisel olarak yaratıcı özelliklere sahip olamamasından, eğitim öğretim binalarının fiziki koşullarının yeterli olmaması, okul ve sınıf ikliminin yaratıcılığı destekler nitelikler taşıması ve öğretmenlere yüklenen idari işlerin olması olarak görmüşlerdir.

Yaratıcılık ile yaratıcı düşünme, doğumla gelen ve çevresel faktörlerin etkisi ile geliştirilebilen veya köreltilebilen bir beceridir (Yeşilyurt, 2020). Yaratıcılık konusunda çalışma

yapan araştırmacılar da çevrenin önemi üzerinde durmuşlardır (De Carvalho, 2014). Bu bakımdan bireyin kendisi, ailesi, sosyal ve fiziksel çevresi, okulu, ğretim programı, dersleri ve medyası gibi yaratıcılığı/yaratıcı düşünceyi etkileyebilmektedir (Yazar, 2022). Bireyde yaratıcılığı geliştirmek için, birey dahil bireyi etkileyen mikro ve makro düzeydeki tüm etkenlerin eşgüdümlü, eşzamanlı ve aynı amaç doğrultusunda ilerlemenin önemli olduğu görülmektedir.

Eğitim sistemi ne kadar yaratıcı ve yaratıcılığa açık bir sistem olsa da öğretmenlerin yaratıcı becerilere sahip olamaması durumunda veya sahip olması ancak bu becerilerini eğitim ortamına yansıtmaması, yaratıcılığa engel teşkil edebilecek durumlardandır (Albayrak, 2005; Aydoğan, 2008). Yaratıcı ğretmenler sürekli okuyan, meraklı, iletişim kurmaya açık bireylerdir (Sungur, 2001). Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisine sahip ğretmen, çok sayıda fikir üretebilen, esnek, derin düşünebilen, farklı bakış açılarına sahip gibi yetenekleri olandır (Kesicioğlu ve Deniz, 2014). Yaratıcı düşünme özellikleri çocuğun gelişimsel yaşına göre değişimler gösterdiği için gerek öğretmenlerin gerekse anne babaların çocuğun gelişimsel yaşına uygun yaratıcı düşünme özelliklerini bilmeleri gerekir (Ömer, 1990). Bu durumda yapılan farklı çalışmalarda ilköğretim ğretmenlerinin yaratıcı olmadıklarını bulmuştur (Kurnaz, 2011; şahin, 2010). Ancak yaratıcılığın gelişiminde sadece ğretmen değil bunun yanı sıra öğrencilerin de yaratıcı olması ve yaratıcılık becerileri üzerinde durması önemli görülmektedir (Polat ve Kondaş, 2018). Bireyin kendine ilişkin olumsuz algısı, içine kapanık ve utangaç olması, yanlış anlaşılma korkusu, tek geçerli yanıt olduğu inancına saplanmak, sorgulamaktan kaçınma gibi etkenler kişinin yaratıcılığı önündeki engellerden bazılarıdır (Rıza, 1999). Yaratıcılığın gelişmesinde anahtar faktör, bireysel olarak değişebilen engellerin ortadan kaldırılmasıdır. Genelde bireyler sahip oldukları ve yaratıcılığını engelleyen bu olumsuzlukların farkında olamamaktadır. Bu durumda yapılması öngörülen, olumsuzlukları kaldırmak için gerekli olan güdülenme ve bilgiyi sağlamaktır (Vidal, 2009).

Eğitim sistemleri öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek adına gerekli olan yeterlilikleri sağlamalıdır (ATEE, 2009; akt.: zmusul, 2012). Eğitim sistemi öğrencileri geleceğe hazırlamada gerekli olan yaratıcılık, inovasyon ve girişimcilik gibi becerilerini desteklemelidir (Learning and Teaching Scotland, 2007; akt.: zmusul, 2012). Gökalp (2016) Türk eğitim sisteminin en az yetmişli yıllardan beri yaratıcılığı desteklemekten ziyade yaratıcılığı körelten, araştırmadan yoksun bir yapısının olduğunu dile getirmektedir. Çocuğun yaratıcılığını engelleyen faktörler arasında ezberciliğe dayanan eğitim ve ğretim ortamı da vardır (Bayrak-elik, 2017). Aslan ve Arslan-Cansever (2009) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin yaratıcılığı engelleyen faktörler arasında sistemsel kaynaklı engeller olduğunu dile getirdiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim-ğretim süreci içerisinde yoğun yapılandırılmış olan bir müfredatın yaratıcılığa pek de katkısı olabileceği söylenemez (Güleryüz, 2001; akt; Gökçe, 2020). Kim ve Zhong (2017) da yaptıkları araştırmada çok fazla yapılandırılmış bilginin yaratıcılığa zarar verebileceğini dile getirmişlerdir.

21. yüzyılda okulların açık, zgrlk, esnek yapıya sahip olarak yönetilmeleri gerekmektedir. Bu iklimin oluşturulmasında bütün paydaşlara görev düşmektedir (Türkdoğan & zgenel, 2021). Yaratıcılık, içerisinde bulunduğu bağlam/durumdan kaynaklı ortaya çıkan bir süreçtir (Memduhoğlu vd., 2017). Öğrencinin yaratıcılığını destekleyecek her türlü olanaklar okul sistemi ve kültürüne empoze edilmelidir (Sungur, 2021). Okul iklimi ve okulun sahip olduğu kültür yaratıcılığı etkileyen önemli unsurların başında gelir (Luecke, 2011). Yaratıcılığı destekleyen, özendiren, teşvik eden, maddi olanak sağlayan okulların bunu sağlayamayan okullardan nde olması beklenir (Okakın ve Aycacıoğlu, 2014). Okul ikliminin oluşturulmasında

önemli paydaş olan okul idaresine çocukların yaratıcılığını desteklemedeki önemi yadsınamaz durumdadır. Berson ve Oreg (2016); İsrail’de yaklaşık 252 okul müdürü, 3600’den fazla öğretmen ve yaklaşık 50 bine yakın öğrenciden topladıkları veriler sonucunda, okul müdürlerinin hayata ilişkin bakış açılarının, süreç ilerledikçe hem çocuğun bakış açısını hem de okul atmosferini etkilediğini bulmuşlardır.

Yaratıcılık becerilerini ortaya koyabilmek için bireyin bağımsız düşünebilmesi, özgüvenli olması, alışılmışın dışına çıkabilmesi, kendi yeteneklerinin kullanabilmesi için önemli araçlardan biri de bireyin özgür olabilmesidir (Can-Yaşar ve Aral, 2011). Bu durumda yaratıcılığın gelişmesinde aile ortamını öne çıkarmaktadır. Sosyo- kültürel ve ekonomik açıdan olumsuz durumda olan ailelerde otoriter ve baskıcı tutumun aşırılığa kaçması durumunda çocukların yaratıcılığı olumsuz etkilenecektir (Gürsoy, 2001). Yaratıcı aile çevresi; çocukların karar verme, tecrübe etme, keşfetmeleri ve gerekli özgürlüğü çocuklarına sağlayarak onların bağımsızlıklarını teşvik edebilir; yeni fikir edinebilmeleri için risk almalarını sağlayabilir, onlara rol model olabilir ve zengin bir öğrenme ortamı sunabilir (Yapıcı, 2002). Fleith (2000) çocuğun kendini ifade etmede özgür hissettiği ve sıkı kurallar yerine esnek ortamın yaratıcılığı olumlu etkileyeceğini ifade etmiştir. Arslan-Cansever (2009) de ailelerin yaratıcılık hakkındaki bilgi birikiminin düşük olmasının çocukların yaratıcılığını engelleyen faktörler arasında olduğunu dile getirmiştir. Karlıdağ (2018) tarafından öğretmenlere yapılan bir çalışmada öğretmenlerin çocuğa uygun ve zengin çevresel koşulların sağlanamamasının, sınırlandırıcı olmanın, baskıcı tutum ile davranışlar içerisinde olmanın yaratıcılığı engellediklerini ifade etmişlerdir. Yapılan başka bir çalışma da bireysel düşünme kültüründen gelenlerin kolektivist toplumdakilere oranla daha yaratıcı olduklarını bulmuşlardır (Saad vd., 2015). Bunun dışında farklı kültürleri deneyimlemiş olanları deneyimlememiş olanlara oranla daha yaratıcı bulan çalışmalar da mevcuttur (Maddux, vd., 2010).

Bu bağlamda yapılan bu çalışmada çocukların temel eğitimde neredeyse dört yılını geçirdikleri sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığa bakış açıları, yaratıcı çocuğun özellikleri, yaratıcılığı desteklemek için kullandıkları uygulamalar ve yaratıcılığı engelleyen faktörlere ilişkin görüşleri incelenerek literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır. İlgili konuda çalışma yapacak araştırmacılar, çocuklarda yaratıcılığı destekleyecek sınıf içi uygulamalara, sosyo ekonomik faktörlerin ve çocukla ilgili bireysel özelliklerin yaratıcılık üzerinde etkisine odaklanabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır

Etik Kurul Kararı

Hakkari Üniversitesi Bilimsel araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 22.03.2022 tarih ve 25457 sayılı kararı ile etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Academy of Finland. (2009, November 26). Brains benefit from multilingualism. ScienceDaily. Retrieved July 13, 2022 from www.sciencedaily.com/releases/2009/10/091029151807.htm
- Adıgüzel, Ö. (2015). *Eğitimde yaratıcı drama*. Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Akgün, S. ve Araz, A. (2010). *Anlaşmazlıkları çözebiliriz çatışma çözümü eğitim programı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akkaya, N, Susar, K ve F, (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Yazma Ürünlerini Değerlendirme Çalışmalarına İlişkin Görüşleri, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 171-187.
- Albayrak, H. (2005). *5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık ve öğrenime hazır oluş düzeylerine okulöncesi eğitimin etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Argun, Y. (2004). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, N., & Cansever, B. A. (2009). Eğitimde yaratıcılığın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3).
- Amabile, T. M. (1997). Motivating creativity in organizations: on doing what you love and loving what you do. *California Management Review*, 40(1), 39-58.
- Atli, M. H. (2018). Çokdillilik Ve Çokdilli Beyin. *Journal of International Social Research*, 11(60).
- Amabile, TM, Conti, R., Coon, H., Lazenby, J., & Herron, M. (1996). Yaratıcılık için çalışma ortamının değerlendirilmesi. *Yönetim Akademisi dergisi*, 39 (5), 1154-1184.
- Artut, K. (2001) *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara, Anı yayıncılık.
- ATEE (2009). *Knowledge Creativity in Teacher Education, Education for Knowledge Creation*. 34th Annual Conference of the Association for Teacher Education in Europe http://www.atee1.org/uploads/final_conference_guide_atee_2009_mallorca.pdf
- Aydoğan, R. (2008). *Okumaya karşı olumlu ve olumsuz tutuma sahip 6. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları okuduğunu anlama stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Balay, R. (2004). "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim". *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Barker, Alan; *2002 Yenilikçiliğin Simyası*, Çev: Ahmet Kardam, MESS Yayınları, İstanbul. Aralık.
- Barron, E. "Putting creativity to work", *The Nature of Creativity: Contemporary psychological perspectives*, R. J. Sternberg (Ed.), Cambridge University Press, New York, 1988.
- Bayındır, N. (2013). *Çocuklarda Yaratıcılık ve Geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Berson, Y. ve Oreg, S. (2016). *Okul Müdürlerinin Çocukların Değerlerini Şekillendirmedeki Rolü*. *Psikoloji Bilimi*, 27(12), 1539–1549. doi:10.1177/0956797616670147
- Boden, M. A. *The Creative Mind: Myths and mechanisms*, Basic Books, New York, 1992.
- Burnard, P., & Younker, B. A. (2002). Mapping pathways: Fostering creativity in composition. *Music Education Research*, 4(2), 245–261.
- Butcher, J.L., & Niec, L.N. (2005). Disruptive behaviors and creativity in childhood: The importance of affect regulation. *Creativity Research Journal*, 172(2), 181-193. <https://doi.org/10.1080/10400419.2005.9651478>
- Can Yaşar, M., ve Aral, N. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 137 -145, 2011.
- Chan, S., & Yuen, M. (2014). Creativity beliefs, creative personality and creativity-fostering practices of gifted education teachers and regular class teachers in Hong Kong. *Thinking Skills and Creativity*, 14, 109-118.
- Courtney, R. (1989). Culture and the creative drama teacher. *Youth Theatre Journal*, 3 (4), 18-23
- Craft, A. (2003). Creative Thinking in The Early Years of Education. *Early Years*, 23(2), 14354.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. S. B. Demir ve M. Bütün (Çev. Ed.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çetin, Z., Üstündağ, A., Kerimoğlu, G., & Beyazıt, U. (2015). Ülkemizde ve dünyada çocuklarda yaratıcılığın ölçülmesinde kullanılan testlerin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 2(2), 31-49.
- De Carvalho, A. T. (2014). Assessing the climate for creativity in mathematic's lessons. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS)*, 1, 427-434.
- Dilekli, Y. ve Karagöz, S. (2018). *Genç öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine sahip olma düzeylerinin incelenmesi (Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği)*. Z. Bingöl, L. Karadağ ve H. Bozgeyikli (Ed.), III. Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi Kongre Bildiri Kitabı içinde (1-17. ss.). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Fleith, D. S. (2000). Teacher and student perceptions of creativity in the classroom environment. *Roeper Review*, 22(3), 148–153.
- Finger, J. ve Bamford, B. (2010). *Sınıf yönetimi stratejileri öğretmen kılavuzu. T. Karaköse (Çev. Ed.)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Fisher, R. (2004). What is creativity? R. Fisher & M. Williams (Ed.). *Unlocking creativity: Teaching across the curriculum* içinde (ss. 6-20). New York: David Fulton Publishers.
- Gander, M. J. & Gardiner, H.W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çevirenler: A. Dönmez ve ark.). İmge Kitap evi İstanbul.
- Gökalp, M. Çocukta Yaratıcılık ve Yaratıcı Çocuk Etkinliklerinin “Yaratıcılık Ve Geliştirilmesi” Dersinde Okul Öncesi Bölümü Öğrencilerine Olan Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* (Samsun Eğitim Fakültesi Örneği). 5(3). 2016.
- Gökçe, A. (2020). *İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma uygulamalarının öğrencilerin Türkçe dersi tutumu, yazma tutumu ve yaratıcı yazma becerileri üzerine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yozgat: Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Guilford, J. P. (1967). Creativity: yesterday, today and tomorrow. *The Journal of Creative Behavior*, 1 (1), 3-14.
- Gürsoy, F. (2001). *Çocukta Yaratıcılığın Gelişimi*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı. Rehber Kitaplar Dizisi. İstanbul: YA-PA Yayınları, s. 89-106.
- Işık, D, A, (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Bireyler Yetiştirmede Görev ve Sorumlulukları, *International Journal Of Social Science*, 6(6), 585-601.
- Kâğıtçıbaşı, Ç. (1990). *Family and socialization in cross-cultural perspective: a model of change*.
- Kale, N. (1993). Üç düşünsel yeti: Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme.
- Kara, A. (2007). *Okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karlıdağ, İ. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaratıcılık Kavramına İlişkin Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (56).
- Kashani-Vahid, L., Afrooz, G., Shokoohi-Yekta, M., Kharrazi, K., & Ghobari, B. (2017). Can a creative interpersonal problem solving program improve creative thinking in gifted elementary students? *Thinking Skills and Creativity*, 24, 175-185.
- Kaufman, JC ve Beghetto, RA (2009). Büyük ve küçükün ötesinde: Yaratıcılığın dört c modeli. *Genel psikolojinin gözden geçirilmesi*, 13 (1), 1-12.
- Kesicioğlu, S, O, ve Deniz, Ü, (2014). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle Eleştirel Düşünme ve Yaratıcılık Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Turkish Studies, International Periodical Fort He Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 9(8), 651-659.
- Kharkhurin, A. V., & Samadpour Motalleebi, S. N. (2008). The impact of culture on the creative potential of American, Russian, and Iranian college students. *Creativity Research Journal*, 20(4), 404-411.
- Kızıltepe, Z. (2021). *İçerik analizi. (F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımlar içinde (260-270)*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kim, Y. J., & Zhong, C. B. (2017). Ideas rise from chaos: Information structure and creativity. *Organizational behavior and human decision processes*, 138, 15-27.
- Kranyik, R. D., & Wagner, B. A. (1965). Creativity and the elementary-school teacher. *The elementary school journal*, 66(1), 2-9.
- Kurnaz, A. (2011). *İlkoğretim öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ve demokratik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi [The evaluation of the relationship between the creativity levels of the primary school teachers and their democratic attitudes]*. Unpublished master thesis). Kahramanmaraş Sutcu Imam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Lim, S. & Smith, J. "The Structural Relationships of Parenting Style, Creative Personality, and Loneliness", *Creativity Research Journal*, 20(4), 412-419, 2008.
- Luecke, R. (2011). *İş dünyasında yenilik ve yaratıcılık* (T. Parlak, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Maddux et al. When in Rome .. Learn Why the Romans Do What They Do: How Multicultural Learning Experiences Facilitate Creativity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2010; 36 (6): 731 DOI: [10.1177/0146167210367786](https://doi.org/10.1177/0146167210367786)
- Marquardt, Michael J., Revans, Reg W. (1999) "Action learning in action: transforming problems and people for world-class organisational learning (Palo Alto, CA, Davies-Black).".
- Memduhoğlu, U., Uçar, R. ve Uçar, H. U. (2017). *Örnek uygulamalarla eğitimde yaratıcılık, yaratıcı okul, yaratıcı öğretmen*. Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. sage.
- Morris, W. (2006). *Creativity: Its Place in Education*. jpb.com, Erps-Kwerps, Belgium. http://www.jpb.com/creative/Creativity_in_Education.pdf.
- Neuman, W. L. & Robson, K. (2014). *Basics Of Social Research*. Toronto: Pearson Canada
- Nicoladis E., Sandra A. Wiebe. How to use a wide variety of words in telling a story with a small vocabulary: cognitive predictors of lexical selection for simultaneous bilingual children. *Language, Cognition and Neuroscience*, 2019; 1 DOI: [10.1080/23273798.2019.1678758](https://doi.org/10.1080/23273798.2019.1678758).
- Okakın, N. ve Ayyacioğlu, M. (2014). Kurumlarda yaratıcılık üzerine bir çalışma. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(41), 283-300.
- Orhon, G. (2014). *Yaratıcılık, nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller (2. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ömeroğlu, E. (1990). *Anaokuluna giden 5-6 yaşındaki çocukların sözel yaratıcılıklarının gelişiminde yaratıcı drama eğitiminin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öncü, E. (2014). *Öncü erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi (3. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Öner, U. (2006). *Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi*. Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde (ss. 189-234)*. (6. Baskı) Ankara: Nobel Yayın dağıtım.
- Özden, Y. (1998) *Öğrenme ve Öğretme, 2.baskı*, Ankara, Pegem yayıncılık,
- Özmuş, M. (2012). Öğretmen eğitiminde yaratıcılık ve inovasyon. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 731-746.
- Öztürk, Ş. (2004). Eğitimde Yaratıcı Düşünme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2004), 77-84.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Polat, M., & Konaş, H. (2018). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1702-1721.
- Pollan, S. ve Wilson-Younger, D. (2012). Conflict resolution, can it really make a difference in the classroom: *conflict resolution strategies for classroom teachers*.
- Rhodes, M. (1961). *An analysis of creativity*. *The Phi Delta Kappan*, 42 (7), 305-310.
- Rıza, E. T. *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2001.

- Rouquette, Michel-Louis. "Yaratıcılık. çev: Işın Gürbüz." *İstanbul: İletişim Yayınları* (1992).
- Runco, M. A. (2007). *Creativity: Research, Development, and Practice*. Elsevier Academic Press. USA.Pp.189-191.
- Runco, M. A. & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24 (1), 92- 96, DOI: 10.1080/10400419.2012.650092.
- Saad, G., Cleveland, M. ve Ho, L. (2015). Bireycilik-toplulukçuluk ve bireysel ve grup yaratıcı performansının niceliğe karşı nitelik boyutları. *İş Araştırmaları Dergisi*, 68(3), 578–586. doi:10.1016/j.jbusres.2014.09.004
- San, İ. (1996). *Yaratıcı eğitim için yenilikler. Eğitimimize Bakışlar-I*. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları I.
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim: yaratıcılık-sanat sorunları, kuramları ve eleştirisi-eğitimle ilişkiler*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Schon, Donald A. "Educating the Reflective Legal Practitioner." *Clinical L. Rev.* 2 (1995): 231.
- Sevcan Bayrak Çelik. (2019).Çocuk Eğitiminde Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler. *The Journal of Social Sciences*
- Simonton, DK (2000).Yaratıcılık: Bilişsel, kişisel, gelişimsel ve sosyal yönler. *Amerikalı psikolog* , 55 (1), 151.
- Starko, A. J. (1995). *Creativity in Classroom: Schools of Curious Delight*,NY. Longman.
- Sungur, N. (2001). *Yaratıcı okul, düşünen sınıflar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Süzen, D. (1987). *İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinde Yaratıcı Düşünme Yeteneği ile Benlik Kavramı Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, E. (2010). *İlköğretim öğretmenlerinde yaratıcılık, mesleki tükenmişlik ve yaşam doyumu* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Taştan, N. (2010). *Çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuğu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezci, E., & Dikici, A. (2003). Yaratıcı düşünceyi geliştirme ve oluşturmacı öğretim tasarımı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13). 251-263.
- Thomas, N. J. T. (1999). Are Theories of İmagerı Theories of İmagination ? An Active Perception Approach to Conscious Mental Content, *Cognitive Science*, 23, 2, 207-245.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent*. Englewood cliffs, NJ: PrenticeHall
- Türkdoğan, M., & Özgenel, M. (2021). Öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimleri ile okul iklimi arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 190-213.
- Tyagi, T. (2015). Is there a causal relation between mathematical creativity and mathematical problem-solving performance? *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 47(3), 388-394.
- Wilson, D. (2001). Guidelines for coaching student composers. *Music Educators Journal*, 88(1), 28–33.
- Vidal, R. V. V. (2003). *Creativity and Problem Solving, Lecture Notes, Informatics and Mathematical Modelling*, Technical University of Denmark.
- Vidal, R. V. V. (2009). Creativity for problem solvers. *AI & Society: Knowledge, Culture and Communication*. 23 (3). pp:411-413
- Yapıcı, M. (2002). Sıfır-Bes Yas Arası Çocukların Yaratıcılığının Gelistirilmesinde Ailenin Rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, IV(1), 237-245.
- Yavuz, Yavuzer, Halide. "Yaratıcılık", Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (1989).
- Yazar, A. (2007). *1914-2006 okul öncesi eğitim programlarında yaratıcılığın incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yazar, İ. (2022). Yaratıcılık ve Yaratıcı Yazma. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 11(3), 178-189.
- Yenilmez, K ve Yolcu, B, (2007). Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Designs and methods* (5th edition). Los Angeles Sage.
- Zeteroğlu, E. Ş. (2010). *Eğitimde yaratıcılığı ölçme. Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ed: E. Ç. Öncü. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 97-129.

İletişim/Correspondence

Öğr. Gör. Davut AÇAR
davudacarr@gmail.com